

“Wie leest, leeft duizend levens tegelijk
en blijft toch zichzelf.” (C.S. Lewis)

Lucette Bostoën van het Sint-Ursula Instituut Lier zag haar Internationale Dag van de Schoolbibliotheken gedwarsboemd door de doorlichting, terwijl **Jan Laureys** van het Scheppersinstituut Mechelen in zijn school zware concurrentie ondervond van een herfstfeest in het weekend vóór deze internationale dag. Met affiches slaagde laatstgenoemde er nog in leerlingen aan te trekken voor de projectie van filmpjes over de gitaar en het schaatsen.

“Lezen is buiten-zich-zelve treden, het is
andere levens leven dan zijn eigen.”
(Hector Malot)

Hoewel al deze initiatieven in een heel kort tijdsbestek werden gerealiseerd, was elke schoolbibliothecaris toch tevreden over de respons. Leerlingen én leerkrachten bezochten de mediatheken, bibliotheken of open leercentra en werden gestimuleerd om aandachtiger te kijken naar de talloze mogelijkheden van deze educatieve ruimtes.

Hopelijk groeit dit initiatief van de VVBAD uit tot een vast ritueel dat ook van hogerhand steun verdient...

Rik Van Brabant
bibliothecaris Sint-Jan Berchmanscollege Mol
rik.vanbrabant@sjbmol.be

Meer info op:

- www.iasl-slo.org
- www.vbad.be
- www.iedereenleest.be
- www.boekenzoeker.org

Let op uw woorden: thesauri in de dagelijkse museumpraktijk

Brussel, 6 november 2006

Op 6 november vond te Brussel de studiedag ‘Let op uw woorden: thesauri in de dagelijkse museumpraktijk’ plaats. Het gezamenlijke initiatief van Culturele Biografie Vlaanderen vzw en de Denkgroep Archeologische Collecties (http://www.culturelebiografie.be/archeologische_collecties) kon op een brede belangstelling rekenen. Meer dan 80 deelnemers meldden zich aan.

De studiedag was in de eerste plaats bedoeld als een praktische verkenning van de verschillende terminologiebronnen waar museummedewerkers gebruik van kunnen maken.

Behalve een algemene inleiding op het concept van een thesaurus stonden vijf praktijkvoorbeelden op het programma. Om het verhaal af te maken waren ook demonstraties voorzien van twee belangrijke softwareleveranciers. Hoewel het niet de bedoeling was om de Vlaams-Nederlandse AAT-vertaling in het brandpunt van de belangstelling te plaatsen, bleef de *Art and Architecture Thesaurus* als een onvermijdelijke rode draad in alle presentaties opduiken.

De algemene inleiding op thesauri werd verzorgd door **Paul Van Lindt**, verantwoordelijke kennisbeheer bij het Departement RWO en zelf actief betrokken bij een aantal internationale thesaurusinitiatieven (zie onder andere <http://www.european-heritage.coe.int> - rubriek ‘thesaurus’). Van Lindt legde in de eerste plaats de basisconcepten van een thesaurus uit. Hij stelde de definities scherp en verklaarde de gebruikte terminologie. Hij demonstreerde het belang en de voordelen van thesauri en stipte ook kort aan met welke specifieke problemen meertalige thesauri te kampen hebben. Meteen waren de fundamenten voor de rest van het programma gelegd.

Onder de veelzeggende titel ‘De AAT, doe er uw voordeel mee’ hield **Annette Gaalman** een warm maar genuanceerd pleidooi voor de *Art and Architecture-thesaurus* (AAT) (<http://www.aat-ned.nl/>). Gaalman is consulent registratie & documentatie bij de Brabantse Museumstichting (NL) maar was in een vroeger leven jarenlang verantwoordelijk voor het vertalingsproject. Gaalman ging de tekortkomingen van de huidige vertaling niet uit de weg, maar toonde tegelijk aan dat er weinig alternatieven voorhanden zijn. Bovendien is er een belangrijke verschuiving merkbaar in de rol die men de AAT toedicht. Men is afgestapt van het idee dat de *Art and Architecture Thesaurus* als een soort ‘universele’ terminologiebron zou kunnen dienen. Meer en meer lijkt het erop dat de AAT een belangrijke functie kan vervullen als centraal referentiepunt. De AAT fungeert dan als de ruggengraat van een structuur waarbij andere, meer specifieke deelthesauri in elkaar grijpen.

De thesauri van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) (<http://www.kikirpa.be/www2/>) vormen de oudste praktijkvoorbeelden van thesauri in België. Het gaat om een reeks thesauri die in de eerste plaats werden ontwikkeld om de uitgebreide documentatie van het KIK te

beschrijven. Omdat het KIK een federale instelling is, zijn de thesauri tweetalig. Behalve aan een thesaurus voor objecten besteedde **Wilfried Janssens**, afdelingshoofd databanken van het KIK, uitgebreid aandacht aan de iconografische thesaurus met betrekking tot het christelijk geloof. De thesauri van het KIK worden nog dagelijks verder ontwikkeld. Voor de kunsthistorische beschrijving van kerkelijk erfgoed zijn enkele van de KIK-thesauri een de facto standaard.

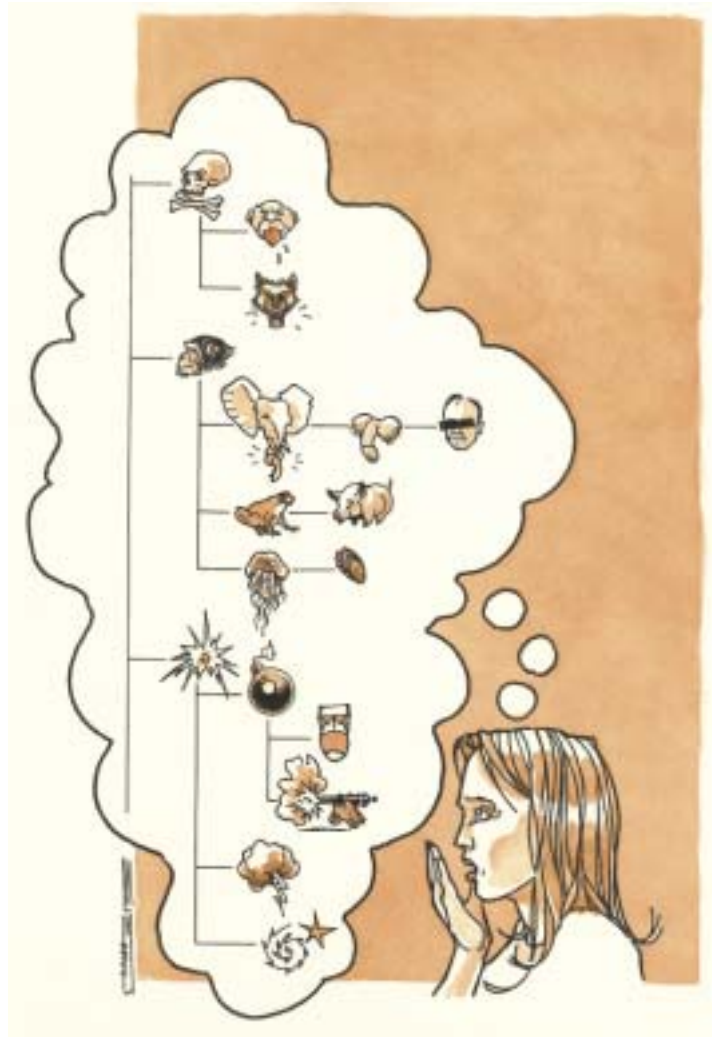
Henk Vanstappen en **Anja Veirman** brachten vervolgens het verhaal van de MovE-A^m thesaurus. MovE, 'musea Oost-Vlaanderen in evolutie' is een project waarmee de provincie Oost-Vlaanderen al geruime tijd de museale objectregistratie op haar grondgebied stimuleert (<http://www.museuminzicht.be>). De Antwerpse stedelijke musea (A^m) zijn eveneens bezig hun omvangrijke collecties in kaart te brengen. Afspraken over terminologie zijn in beide gevallen onontbeerlijk. Zowel MovE als A^m gaan pragmatisch te werk en proberen de terminologie die gebruikt wordt door Oost-Vlaamse, respectievelijk Antwerpse musea, op elkaar af te stemmen. De AAT fungeert hierbij als scheidsrechter. Sinds begin 2006 bundelen MovE en A^m de krachten en ontwikkelen ze gezamenlijk een thesaurus die een verdieping en een aanvulling betekent op de AAT.

Erwin Meylemans, verantwoordelijke inventarisatie van het VIOE en **Else Hartoch**, verantwoordelijke collectiebeheer van het Provinciaal Gallo-Romeins museum, stelden samen een tweetal bronnen voor het beschrijven van archeologische thesauri voor. Als eerste kwam de Centrale Archeologische Inventaris (<http://www.vioe.be/nl/inventarisatie>) aan bod. Meylemans focuste op de nieuwe thesaurus voor het beschrijven van Lithisch materiaal. Else Hartoch stelde vervolgens de thesaurus voor de Romeinse en Merovingische periode voor die het Provinciaal Gallo-Romeins Museum (<http://www.galloromeinsmuseum.be/>) zelf ontwikkelde.

Het VIOE en het PGRM ontwikkelden hun thesauri zelf, bij gebrek aan buitenlandse voorbeelden. Ze worden op dit ogenblik op elkaar afgestemd. Het PGRM maakt van de gelegenheid gebruik om de manier waarop de thesaurus wordt gebruikt bij de objectregistratie, te evalueren bij te sturen. Tegelijk werd de thesaurus opgeschoond, aangepast en uitgebreid. De collectie van het museum, en dus ook de thesaurus, zal immers deel uitmaken van het project ErfgoedLimburg.be (zie verder).

Jef Malliet is de coördinator van het project Erfgoed-Limburg.be (http://cms.limburg.be/provincie_limburg.htm?id=4640&ch=int), een internettoepassing waarmee het erfgoed van de provincie Limburg in kaart zal worden gebracht. In eerste instantie worden de collecties van de Limburgse kerken en de collecties van twee musea (PGRM en museum Bokrijk) met elkaar in verband gebracht. Op termijn is het de bedoeling om alle bestaande en toekomstige erfgoeddatabanken over Limburgs erfgoed gezamenlijk doorzoekbaar te maken. In dit project spelen thesauri dan ook een zeer belangrijke rol. Net als bij de MovE-A^m-thesaurus neemt de AAT ook hier een sleutelpositie in. Zowel Adlib Information Systems (AIS) ([http://www.adlibsoft.com/adlibsite/\(S\(decvxc45swxkrsifwze320z0\)\)/adlib-main.aspx?action=nl](http://www.adlibsoft.com/adlibsite/(S(decvxc45swxkrsifwze320z0))/adlib-main.aspx?action=nl)) als Collections Information Technology

(C-IT) (<http://www.go2cit.nl/>) kregen nadien de kans om te demonstreren hoe respectievelijk Adlib en The Museum System met thesauri overweg konden. **Bert Degenhart Drenth**, directeur van AIS, maakte van de gelegenheid gebruik om de uitgebreide thesaurusmodule van Adlib aan de zaal voor te stellen. **Brik De Zwart** van The museum system hield het bij een meer theoretisch betoog. Aan een praktische demonstratie werd jammer genoeg niet toegekomen. Oorspronkelijk zou Wim Nys, wetenschappelijk medewerker van het Zilvermuseum Sterckshof, het gebruik van thesauri binnen het programma Musae (<http://www.cipal.be/NL/LeftMenu/aanbod/ProductenenDiensten/alfabetisch/MUSAE/tabid/370/Default.aspx>) demonstreren. Hij moest zich op het laatste moment laten verontschuldigen wegens ziekte.

Steven Leman, consulent ICT bij Culturele Biografie Vlaanderen vzw, somde aan het einde van de studiedag een aantal aandachtspunten op:

- thesauri zijn een complex gegeven. Ze worden ontwikkeld voor specifieke collecties, voor specifieke gebruikers en om tegemoet te komen aan specifieke behoeften. Het wordt moeilijk wanneer men meerdere rollen wil combineren. Dezelfde thesaurus moet dan zowel door wetenschappers als door een breed publiek kunnen worden gebruikt, men moet er zowel mee kunnen beschrijven als ontsluiten en tenslotte zou al wat onder de noemer erfgoed valt, erin moeten kunnen passen.
- Er zijn nieuwe technologieën in ontwikkeling. Behalve de opkomst van folksonomies (<http://en.wikipedia.org/wiki/Folksonomy>) is er het idee van de Nationale Thesaurus Referentiestructuur (NTR). De NTR is een nieuwe structuur waarbij meerder thesauri in elkaar worden geschoven en die decentraal wordt onderhouden. In opdracht van de Nederlandse en Vlaamse overheid wordt er momenteel onderzocht wat de mogelijkheden van de NTR zijn.
- De Nederlands-Vlaamse samenwerking om de AAT te vertalen en uit te breiden is sinds een paar jaar stopgezet. Het valt op dat andere initiatieven (A^m, Move, ErfgoedLimburg...) willens nillens een stuk van die AAT-taak hebben overgenomen. Dat er nog steeds (en intensiever dan ooit) thesauri worden ontwikkeld wijst op een noodzaak. Elk van die projecten kost echter handenvol geld. De vraag is dan hoe de middelen het meest efficiënt kunnen worden ingezet: met of zonder de AAT, en met of zonder een centraal beheersorgaan.

Steven Leman, *Culturele Biografie Vlaanderen vzw*
steven.leman@culturelebiografie.be

Terminologiebronnen

- *Art and Architecture Thesaurus (AAT)*
<http://www.aat-ned.nl>
- *Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK)*
<http://www.kikirpa.be> (> 'fototheek on-line – Zoekformulier')
- *Musea Oost-Vlaanderen in Evolutie (MovE)*
http://www.oost-vlaanderen.be/public/cultuur_vrijetijd/cultuur/musea/move/index.cfm
- *Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)*
<http://www.vioe.be/nl/inventarisatie> (> op 'Centrale Archeologische Inventaris (CAI)')
- *Erfgoed Limburg*:
<http://www.erfgoedlimburg.be>

Softwareleveranciers

- *MUSAE*
<http://www.cipal.be> (<http://www.cipal.be/NL/LeftMenu/aanbod/ProductenenDiensten/alfabetisch/MUSAE/tabid/370/Default.aspx>)
 Contact: Geert Huysmansn, GH@cipal.be
 Wim Nys, wim.nys@sterckshof.provant.be
- *ADLIB MUSEUM*
<http://www.nl.adlibsoft.com>
 Contact: Bert Degenhart Drenth, sales@adlibsoft.com
- *THE MUSEUM SYSTEM (Collections Information Technology)*
www.go2cit.nl
 Contact: Brik De Zwart, info@go2cit.nl

De Eerste Doos. Studiebezoek aan het Sint-Felixpakhuis met studienamiddag over archiefverhuizing

Sint-Felixpakhuis, 12 december 2006

Op 12 december 2006 was de Oude Leeuwenrui 29 in Antwerpen het adres voor twee soorten van archivariissen: zij die een archiefverhuizing voorbereiden of verbouwplannen aan het smeden zijn, en zij die hun nieuwsgierigheid niet langer de baas konden en een blik wilden werpen achter de schermen van het nieuwe Stadsarchief van Antwerpen, dat sinds kort de Venusstraat geruild heeft voor een iets ruimere locatie in de buurt. En beide soorten kregen waar ze voor gekomen waren. De Eerste Doos was een gezamenlijk door de VVBAD en Culturele Biografie Vlaanderen vzw opgezette studiedag, gewijd aan de problematiek van het verhuizen en het huisvesten van archieven, gekoppeld aan een rondleiding doorheen en een voorstelling van het Sint-Felixpakhuis.

Het programma viel inhoudelijk uiteen in twee delen. Voor de lunch kreeg iedereen de nodige achtergrond bij de restauratie, de renovatie en de aanpassing aan de specifieke archiefnoden van het 19de-eeuwse stapelhuis. Paul Robbrecht, architect bij het architectenbureau Robbrecht en Daem, vertelde het verhaal van de architect die gecharmeerd werd door het gebouw en samen met het Stadsarchief Antwerpen op zoek ging om de site optimaal aan te passen aan de nieuw gestelde eisen, met aan de buitenkant het behoud van de sfeer van weleer. Hij had het over de bewust bewaarde details in het binnenstraatje dat de Oude Leeuwenrui en de Godefriduskaai verbindt, die verwijzen naar het economische verleden van het gebouw, over de uitdaging die de talloze zuiltjes vormden, in de loop der jaren toegevoegd om de draagkracht van de vloeren te vergroten (maar die nu het plaatsen van verrijdbare rekkensystemen verhinderen), over de beslissing om leeszaal, auditorium en andere publieksruimten op de dakverdieping onder te brengen en de ingrepen die daarbij nodig waren om onder de dakspanten voldoende licht te creëren. Ook de 'archiefcontainers' kwamen ter sprake: zij zorgen voor een ideale klimaatregeling door de archiefrekken per verdieping in te kapselen in een viertal betonnen constructies – containers – waarop de omstandigheden van buitenaf geen invloed hebben. Die containers zijn opgebouwd uit tegen elkaar geplaatste betonnen platen, die – om de monotomie enigszins te doorbreken – niet feilloos glad naast elkaar zijn geplaatst, maar een zekere vorm van reliëf opwekken.

Aansluitend werden de aanwezigen in drie groepen verdeeld en op sleeptouw genomen door archiefmedewerkers, die uitlegden hoe de verhuizing van de Venusstraat naar het Sint-Felixpakhuis in haar werk is gegaan; de jaren van voorbereiding, het opnieuw verpakken en toekennen van unieke identificatienummers aan de duizenden archiefdozen, het werken met verschillende kleurcodes waarbij elke kleur naar een bepaald formaat van archiefdoos verwees, en daarmee